

GAZETA TRANSILVANIEI.

REDACTIUNEA ȘI ADMINISTRAȚIUNEA:
BRAȘOVŪ, piața mare Nr. 22.

„GAZETA” IEȘE ÎN FIECARE ZI.

Pe unu an 12 flor., pe șese luni 6 flor., pe trei luni 3 flor.

România și străinătate:

Pe an 40 fr., pe șese luni 20 fr., pe trei luni 10 franci.

ANULŪ XLIX.

SĂ PRENUMERĂ:

la poște, la librării și pe la dd. corespondenți.

ANUNCIURILE:

O seriă garmondă 6 cr. și timbru de 30 cr. v. a. pentru fiecare publicar

Scrierile nefranante nu se primează. — Manuscrisurile nu se retrămit.

Nr. 246.

Sâmbătă, 1 (13) Noemvre.

1886.

BrașovŪ, 1 Novembre 1886.

Biurulŷ telegraficŷ ne-a comunicatŷ erŷ scirea, cŷ Sobrania bulgarŷ a alesŷ pe prințulu Waldemar de Danemarca principe alŷ Bulgariei și cŷ o deputațiune se va duce la Cannes, unde se aflŷ prințulu Waldemar, ca sŷi comunice votulu Sobraniei.

Prin alegerea unei rudenii deapropŷe a Țarului, reprezentanții poporului bulgarŷ credeau cŷ vorŷ împŷca în cele din urmŷ pe Țarulu, cu tŷte cŷ generalulu Kaulbars adresase în zilele acestea o nouŷ notŷ guvernului bulgarŷ, repeșindu'i din nou hotŷrŷirea Rusiei d'a declara nevalabilŷ orice votŷ alŷ actualei Sobranii.

În fața acestei atitudinii a Rusiei, fiŷcare își punea întrebarea, cŷ ore prințulu Waldemar primi-va sŷe se urce pe tronulu Bulgariei, ca alesulu unei Sobranii a cŷrei legalitate Rusia nu vrea s'o recunŷcŷ?

Pressa germanŷ, care se vede cŷ nu era rŷu informatŷ, și-a exprimatŷ dela începutŷ îndoiala în acŷstŷ privințŷ și spunea apropŷe cu siguranțŷ, cŷ prințulu va refusa alegerea sa ca principe alŷ Bulgariei.

Și acŷstŷ îndoialŷ își avea motivele sale. Se scie, cŷ pressa oficiŷsŷ bulgarŷ declarase cŷ noulŷ principe alesŷ, ori cine ar fi elŷ, trebuie sŷ calce pe urmele fostului principe Alexandru de Battenberg. Acŷsta însemna, cŷ prințulu Waldemar, fiindŷ alesŷ principe alŷ Bulgariei, are negreșitŷ sŷ vinŷ în conflictŷ cu rudenii sa, cu Țarulu, care nu voese sŷ tracteze Bulgaria ca statŷ autonomŷ, ci ca provincie rusŷ.

Ceea ce se aștepta s'a întemplatŷ.

Prințulu Waldemar, fiindŷ încunosciințatŷ, pe cale telegraficŷ, de regența bulgarŷ, cŷ Sobrania i-a incredințatŷ tronulu și cu elŷ destinele Bulgariei, a rŷspunsŷ cŷ refusŷ a primi alegerea sa ca principe alŷ Bulgariei.

Dŷr chiar dŷcŷ ar fi avutŷ tŷria d'a nu se da îndŷrŷtŷ nici chiar dinaintea eventualitŷții d'a-și atrage mŷnia Țarului, încŷ are motivŷ d'a refusa sŷ primŷcŷ tronulu Bulgariei.

În fața atitudinii Europei, care nu cutŷzŷ a pune capŷtŷ uneltirilorŷ rusesci în Bulgaria; în fața atitudinii șovŷitŷore a marelorŷ puteri, care încuragiazŷ totŷ mai multŷ pe Rusia a nu se abate din calea pe care a apucatŷ și a merge mereu înainte: negreșitŷ cŷ noulŷ principe alŷ Bulgariei ar fi amenințatŷ în totŷ momentulu d'a se întŷrce ȳrŷși de unde a venitŷ.

ȳtŷ prin urmare atŷtea motive, care trebuie cŷ au fŷcutŷ pe prințulu Waldemar de Danemarca sŷ refuze alegerea sa ca principe alŷ Bulgariei.

Situațiunea în care e adusŷ Bulgaria, grațŷ cŷtorva trŷdŷtori și Europei, care amŷ putŷ dice cŷ nu mai existŷ, e din cele mai critice.

Nu rŷmŷnŷ decŷtŷ douŷ cŷi de alesŷ: ori cŷ Rusia va înŷbuși, prin revolte sŷu chiar printr'o ocupare a Bulgariei, curentulu sŷnŷtosŷ, liberalŷ și independentŷ în Bulgaria și astfelŷ se va aștepta o „regulare definitivŷ,” cum s'a dŷisŷ în mesagiulu de deschidere a delegațiunilorŷ austro-ungare, ori cŷ Europa va eși din apŷtia în care se gŷsesce și va lua pozițiune contra Rusiei.

O „regulare definitivŷ” într'altŷ înțelesŷ decŷtŷ celŷ arŷtatŷ nu se pŷte admite, dŷcŷ e vorba sŷ nu se 'mpingŷ gravitatea situațiunei pŷnŷ la unŷ conflictŷ cu Rusia.

Se pŷte cŷ în vederea acestei eventualitŷți se lucrŷzŷ la o strŷnsŷ apropiare între Austro-Ungaria și Anglia, ale cŷrorŷ vederi în cestiunea bulgarŷ nu diferŷ. Salisbury a declaratŷ într'unŷ discursŷ ce l'a ținutŷ la 10 Noemvre, cŷ sfaturile Austro-Ungariei eseritŷ o mare influințŷ asupra cabinetului britanicŷ.

Se vorbesce cu siguranțŷ chiar, cŷ deja s'ar

fi fŷcutŷ începutulu unei înțelegeri între monarhia nŷstrŷ și între Anglia. Ambasadorulu englezŷ din Viena a avutŷ o convorbire cu contele Kalnoky, cŷreia i se dŷ și mai mare însemnŷtate din cauza plecŷrei ambasadorului englezŷ la Londra. Acŷstŷ împrejurare face sŷ se crŷdŷ, cŷ apropiarea dintre Austro-Ungaria și Anglia a isbutitŷ.

Adevŷrulu e, cŷ suntŷ destule semne, care arŷtŷ cŷ situațiunea a ajunsŷ a fi de nesuferitŷ. Diarele oficiŷse germane accentuŷzŷ necesitatea d'a intra Germania în acțiune ca mijlocitŷore și împŷciuitŷore între Austro-Ungaria și Rusia.

Stŷndŷ lucrurile așŷ de rŷu, nu e mirare cŷ comisiunea delegațiunei ungare pentru afacerile esterne a gŷsitŷ cŷ e timpulŷ sŷ invite pe contele Kalnoky a face ađi tabloulŷ situațiunei politice și a arŷta principiile de care s'a condusŷ la discutarea cestiunei bulgare.

Pŷnŷ în momentulu de fațŷ nu scimŷ ce va fi rŷspunsŷ contele Kalnoky. În totŷ cazulŷ, destŷinuirile sale, pe cŷtŷ posibilŷ îi va fi fostŷ a le face ađi în delegațiune, ne vorŷ da și nouŷ putințŷ d'a pŷtrunde mai multŷ prin vŷlulu, ce acopere situațiunea politicŷ și gŷndulu guvernului comunŷ asupra viitŷorei sale atitudinii în cestiunea bulgarŷ.

Pressa streinŷ și discursulu tronului.

Diarele din Germania întempinŷ cu simpatie discursulu ce l'a pronunțatŷ monarhulu Austro-Ungariei la deschiderea delegațiunilorŷ.

„Norddeutsche Allg. Ztg.” (germ.), organulu lui Bismarck, dice: Mesagiulu împŷratalui Franciscŷ Iosifŷ vine tocmai la timpŷ, pentru a reduce îngrijirile la adevŷrata lorŷ valŷre. Cŷci deși mesagiulu admite, cŷ incurŷtŷurile bulgare pricinuescŷ seriŷse îngrijiri, arŷtŷ cu tŷte astea, cŷ în tŷte pŷrțile existŷ intențiuni pacifice.

„Vossische Ztg.” (germ.) scrie: Nu e nevoiŷ de multŷ dibŷciŷ, ca sŷ se recunŷcŷ, cŷ Austro-Ungaria n'a datŷ Rusiei mŷnŷ liberŷ în Bulgaria, ci cŷ Rusia e apropŷe de punctulu, în care maltratarea Bulgariei însemnŷzŷ o vŷtŷmare a intereselorŷ Austro-Ungariei.

„Journal de St. Petersburg” (rusŷ) constatŷ caracterulu pacificŷ alŷ discursului împŷratalui Austriei. E de speratŷ, cŷ cooperarea puterilorŷ amintitŷ de împŷratalu Austriei va urma într'unŷ modŷ, cŷ ea va sprijini rŷbdŷtŷore, dŷr hotŷrŷita acțiune a Rusiei, spre a înlŷtura elementele revoluționare, care se opunŷ restabilirii ordnei legale în Bulgaria.

„Novoje Vremja” (rusŷ) vede din discursulu tronului, cŷ Austria nu va încrucŷșa planurile Rusiei. Acŷsta se mulțamesce sŷ-i se recunŷcŷ dreptulu sŷu, d'a restabili o ordine a lucrurilorŷ, care corespunde intereselorŷ Rusiei. Iritațiunea din Ungaria e de cŷutatŷ în nisuițele separatiste ale acestei țŷri.

„Petersburskija Viedomosti” (rusŷ) interpretŷzŷ discursulu tronului astfelŷ, cŷ Austria stŷruesce ca și Rusia pe lângŷ tractatulŷ din Berlinŷ, și cŷ prin urmare e posibilŷ o rezolvare pacificŷ.

„Sviet” (rusŷ) dice cŷ discursulu tronului pune pe Rusia în rŷndulu Saxoniei în cestiunile europene.

„Novosti” (rusŷ), accentuŷndŷ superioritatea armatei ruse celei austriace, sfŷtuesce sŷ ridice Rusia mŷnușŷa ce i'a aruncatŷ Austria. Acum ocupațiunea e îndoitŷ necesarŷ.

„Morning Post” și „Daily News” (engleze) nu se îndoiescŷ, cŷ mesagiulu va eserita o influințŷ liniștitŷore.

„Daily Chronicle” (engl.) e de pŷrere, cŷ discursulu, cu totŷ tonulu pacificŷ și rezervatŷ, arŷtŷ cŷ Austro-Ungaria va adopta în fine o politicŷ energicŷ.

„Daily Telegraph” (engl.) accentuŷzŷ, cŷ discursulu nu concede Rusiei nici o influințŷ deosebitŷ în Bulgaria. Anglia se va alŷtura de sigurŷ programului austro-ungarŷ.

„Dŷbats” (francesŷ) gŷsesce, cu tŷtŷ greutatea situațiunei, cŷ discursulu tronului e liniștitŷorŷ; unŷ discursŷ prea optimistŷ ar fi dispusŷ pe Unguri a nu gŷsi

justificatŷ sporirea bugetului de rŷsboiu și ar fi datŷ Rusiei *carte blanche*. Veđi bine, o rupturŷ pŷte urma chiar declarațiunilorŷ pacifice. Dŷr acŷsta nu e de admisŷ, fiindcŷ unŷ mare aliatŷ împedcŷ acŷsta, și apoi nici Germanii Austriei și în fondŷ nici Ungurii nu vrŷu sŷ scie nimicŷ de rŷsboiu. Dŷcŷ Austro-Ungaria ar voi sŷ combatŷ preponderanțŷa rusŷ în Bulgaria, ar fi avutŷ pŷnŷ acum 20 de ocasiuni.

Gladstone și adresa deputaților bulgari.

Mai mulți deputați bulgari adresaserŷ, precum amŷ comunicatŷ, d-lui Gladstone o rugare, ca sŷ și rŷdicescŷ încŷ odatŷ puternica sa voce în favŷrea Bulgariei.

O telegramŷ din Londra ne comunicŷ acum rŷspunsulu ce l'a datŷ Mr. Gladstone deputaților bulgari. Elŷ dice, cŷ pŷrerile sale, relativŷ la provinciile autonome sŷu emancipate ale imperiului otomanŷ, nu s'au schimbatŷ. Dŷnsulu considerŷ, cŷ libertŷțile obținute dela Sultanulu suntŷ destinate folosinței acestorŷ provincii și nu se invoesece cu aceea, ca ele sŷ fiŷ înstreinatŷ cu totulŷ sŷu în parte profitulu curva, fiŷ ori cine ar fi. Țarulu Alexandru a întreprinsŷ o nobilŷ acțiune obținŷndŷ pentru Bulgaria o independențŷ supusŷ unorŷ obligațiunilorŷ echitabile; dŷr tŷtŷ noblețŷa acestei acțiunilorŷ ar dispŷrea, dŷcŷ Bulgaria ar trebui sŷ recađŷ într'o altŷ servitute din partea Rusiei.

Mr. Gladstone persistŷ în credințŷa, cŷ Țarulu actualŷ va rŷmŷnea fidelŷ tradițiunilorŷ, carŷ au cŷștigatŷ predecesorului sŷu o gloriŷ și unŷ renume meritatŷ. Elŷ nu s'a cugetatŷ niciodatŷ, cŷ ar fi o datorie a sa d'a-și rŷdicescŷ vocea în împrejurŷrile de fațŷ, cŷci avea și are totdeuna convingerea, cŷ din norocire nu existŷ în Anglia nici o divergințŷ de opiniuni în acŷstŷ privințŷ, și nicidecum nu se pŷte îndoii despre fidelitatea cu care sentimentulu Angliei e reprezentatŷ prin lordulu Salisbury în consiliurile Europei.

SCRILE ZILEI.

Cu ocașiunea deschiderii delegațiunilorŷ, în conversațiunea ce a avutŷ o cu d-lŷ deputatŷ bucovinŷnŷ și membru în delegațiunea austriacŷ Lupu, despre efectele rŷsboiului vamaļu cu România, Maiestatea Sa monarhulu nostru a exprimatŷ speranțŷa, cŷ în curŷndŷ se va pune capŷtŷ rŷsboiului vamaļu.

—x—

Magy. Polgŷr, avŷndŷ în vedere sosirea carnevalului, recomandŷ arangiatorilorŷ de baluri într'unŷ articolŷ de fondŷ, sŷe aranjeze balurile în favorulu „kulturegyylet”-ului, pentrucŷ o datorințŷ mai „patrioticŷ” ca acŷsta dice, cŷ nu existŷ. Ba în inflŷcŷrŷatulŷ sŷu „patriotismŷ” foia bugetarŷ sperŷzŷ cŷ, deși nu vorŷ fișimțindŷ lipsa culturii unguresci pe care o profesŷzŷ „kulturegyylet”-ulu, dŷr celŷ puținŷ avŷndŷ în considerațiune alte interese ale progresului și dezvoltŷrei, spre carŷ tinde reuniunea acŷsta, vorŷ face ca sŷ intre în tabŷa lorŷ și acele elemente ale naționalitŷțilorŷ, pe a cŷrorŷ parte inteligentŷ dice, cŷ ar trebui sŷ conteze cŷ, pe nisece puternicŷ aliatŷ în acŷstŷ luptŷ pentru binele comunŷ. Și așŷ mai departe își continuŷ „Magy. Polg.” aiurŷrile sale, închipuindu-și „Kulturegyylet”-ulu ca unŷ centru comunŷ de înfrŷțire a tuturorŷ naționalitŷțilorŷ.— Au și începutŷ kulturegyletŷtii sŷ tremure de grŷza fiascurilorŷ, de aceea nu'i mirare cŷ au greșitŷ și acum adresa.

—x—

Deși de vre-o 4—5 zile nu ne putemŷ plŷnge nici pe aici contra frigului, dŷr raportulu ce se face din pŷrțile mai interne ale Ardelului arŷtŷ unŷ timpŷ multŷ mai cŷldurosŷ ca pe la noi. Pe la Clușiu cŷldura era Mercurŷ de 14 grade. Pe acolo timpulŷ sŷmŷnŷ mai multŷ a primŷ-vŷrŷ. În comitatulu Trei-Scane cŷldura e ca prin luna lui Iulie. Pŷdurile, cŷmpurile, grŷdinele suntŷ înflorite.

—x—

Din Sighisŷora se scrie, cŷ la tŷrgulu de tŷmnŷa ce s'a ținutŷ la începutulu lunei Noemvre n., vacile cu lapte s'au vŷndutŷ cu 20—30 fl., bivolițele cu vițelŷ cu 60 fl. celŷ multŷ. Carnea de vițŷ e cu 16—20 cr. chilogr.

Clușii precum se vede este prea preocupat de isprăvile „kulturegyetiste” și de aceea poate nu și-a trasă sémă nici până astăzi, că deși vitele fiind foarte eftine prețului carnei în Clușiu a rămas totu cum a fost: carnea de vită cu 38 cr. ér cea de porc cu 44 cr.

—x—

Cărbuni de pētră dela Petroșeni treceau fără a fi vămii în România. De acum însă se plătesce o vamă de 50 franci de vagon. In această privință se scrie din București către „Pol. Corr.”: „Oficiile de vamă românești au pus pe cărbunii minerali de proveniență din Ardeal — și cari până acum puteau trece granița fără vamă — o taxă de 1/4 franc de majă metrică. Acestă măsură însă nu e de considerat ca o represalie de vamă, ci trebuie a se reduce simplu acolo, că până acum cărbunii ardelenesci erau considerați drept cărbuni de piatră, făcându-se însă analiza științifică s'a dovedit, că aceștia sunt numai cărbuni brun, ér pe exportul acestora există mai de mult o taxă vamală de 1/2 franc.

—x—

D-lă Pavel Rotariu, avocat și redactor al „Luminătorului”, anunță in acest diar, că a pus sub tipar un manual, care va cuprinde legea nouă comunală cu explicații și formule la diferiți paragrafi, precum și raportul cu alte legi. Manualul acesta va apăre cel mult în 14—20 de zile în mărime de 7—8 côle de tipar, format octav, portativ.

—x—

Lângă Veczel, în comitatul Huniădorei, s'a găsit un frumos exemplar a unei monede comemorative a lui Domițian și s'a predat muzeului din Deva.

—x—

In Clușiu siguranța publică lasă foarte mult de dorit. Diarele ungueresc din Clușiu de repetite ori s'au plânsu contra acestei împrejurări și mereu constată nevoia d'a se îmuli poliștii. Marti noptea locuitorul Ioan Nichifor fu atacat de un necunoscut în mijlocul drumului, care îl lovi cu băta în cap. Atentatorul o luă la fugă, dér atacatul, neperdându-și puterile, a făcut arătare polișiei, căreia i-a succés a prinde pe atentator, in persóna lui Antal Gabor.

Păgubirea Sibiului prin războiul vamal.

„Siebenbürgisch-Deutsches-Tagblatt” scrie între altele în numărul său din 9 Noemvrie n. următoarele:

„Nu toate părțile ardelenesc sunt în aceeași măsură păgubite prin războiul vamal; anume greu sunt lovite părțile limitrofe, și între ele nu mai puțin Sibiul. E greu negreșit a se face o acurată aprețiere în cifre a pagubei, dér trebuie să încercăm a o face, căci mai pētrundându cu privire în economia singuratică se poate judeca, câte rane a cauzat cetățenilor noștri războiul vamal; aproape toate cercurile orașenimei noastre sunt nemijlocit atinse de urmări.

Asocierea legătorilor de perii a purtat în anii trecuți comerț insemnat cu România. Acest comerț e îndoit lovit prin războiul vamal, căci produsele nu și le mai pot exporta, de altă parte de acolo nu se pot importa rimate. Prin acesta ei sunt împedcați în importarea materialului brut, și astfel suferu o pagubă de mai multe sute floreni.

Lustruitorii stau și mai rău. Ei vepsiau pe an mai mult de 2000 caré, care se lucrau în Seliște și Rășinari, și toate le exportau în România. Socotind carul numai cu 6 fl., rezultă o pagubă de 12,000 fl. pe an.

Și mai mult păgubiți sunt căldărarii. Ciocaulul lui M. Fabrițius din Orlat luca arama mai mult pentru România. Prin urcarea vămii dela 26 la 70 franci, li s'a făcutu comercianților români imposibilă importarea mărfurilor de solul acesta și e întrebare, decă mai merită se lucre ciocanul. Frații Fabrițius lucrau aproape exclusiv pentru România, și anume ei furnisau aparatele de lipsă pentru industria de spirt, cari erau scutite de vamă. Prin introducerea unei taxe de 70 franci pentru 100 kilograme, s'a făcutu exportul imposibil. Totu așa nu se mai pot exporta cazanele, ce le fabrica C. F. Wachsmann. Aici e vorba de ruinarea unui ram de industrie, ce începuse a se desvolta frumos.

Curelarii exportau în mare măsură șerpere, curele și hamuri, acum nu se mai poate. Urmarea de aci e, că toți măestrii caută să le vândă în patriă, și așa prețurile au creștut se scadă așa de mult, încatu toți sunt păgubiți.

Papucarii pierd 8—10,000 fl. pe an. Și ei ca și legătorii de perii au o pagubă îndoită și anume: pierderea exportului și imposibilitatea de a-și aduce parte din materialul brut din România. Mai alesu importau de acolo pentru lucrul lor pie de oi și capre.

Mai greu loviți sunt și fânarii. Ei au lucrat aproape exclusiv pentru România, și nu vedu puțință de a afla o piță în țera ca în schimbul pieții pierdute, așa că o parte și-au strămutat locuința imediat în România; cei rămași aici, încă sunt conduși de asemenea gânduri.

Mesarii suferu și ei o pagubă nu puțin insemnată; ei o socotesc aproape la 3—4000 fl. pe an.

Mai greu suferu postovarii. Și ei sunt păgubiți mai mult prin aceea, că s'a făcutu importarea materialului brut din România imposibilă. A procura lână de alt-unde, încă nu e lucru ușor. Se socotim pe puțin, că ei importau din România numai 36,000 ocale de lână pe an, atunci se urcă paguba, ce o suferu postovarii noștri numai prin urcarea vămii la 25,000 fl. Pre lângă acesta mai e de considerat că, cu totă sporirea comandelor, nu pot lucra din cauza lipsei de material brut. Ar fi de recomandat, decă cel puțin Ardelenilor ce își au oile în România li s'ar permite ca lână câștigată în decursul anului să o pot aduce în țera. Acesta ar fi cel puțin un ajutor pipăibil, ce nu ar costa pe nimeni nimica. Dér ce se șicem la aceea, că ministerul la rugarea pentru a încuviința importarea lânii, răspunde: se dă concesiunea, însă cu condițiunea, ca respectivul să-și aducă oile la graniță. Dér oile sunt multe miluri departe de graniță, așa încatu condițiunea nu se poate îndeplini.

Cismarii se află în aceeași situațiune ca papucarii. Dér totu e pentru ei păgubirea mai mare, deoarece lucră mai mult material. De prezentu trebuie să-și cumpere mai scump materialul brut, fără să pot vinde marfa mai scump. De orece s'a urcat vama dela 1 fl. pentru 100 pie la 50 fl., se suiă paguba la mai multe mii de florini. Aici ar ajuta bine o furnisare pentru stat, (armată etc.)

Mai mică e paguba la țesători, cari trimeteau năfrâni de femei în România.

Dér și la alte ramuri de industrie se dovedesc, că a cauzat războiul vamal insemnate pagube: pielariilor, lăcătușilor, tinichigilor, croitorilor. Pielarii încă mai mulți ani au suferit mari pagube prin șicanele ce li se făceau la graniță, căci multe s'au întreprinsu pentru a zădărnici importarea materialului brut.

Totu așa s'a pricinuit pagubă mare singuraticelor măestrii, căci comandele ce și-au făcut și nu s'au putut executa înainte de 1 lunie, nu se mai primesc din partea comercianților români, altfel decât decă plătesc măestrii vama tarifului excepțional.

Din toate acestea rezultă, că mare pagubă ne-a cauzat nou războiul vamal cu România, și că singuraticii cetățenii au să ispășescă păcatele guvernului! Și decă paguba, ce o suferu singur Sibiul se urcă la mai multe mii floreni, atunci se poate conchide ce perde împrejurimea, țera? Acestă pierdere, se mărește și mai mult prin aceea, că mare număr de industriași emigrăză din țera noastră și se stabilesc în România, pentru că acolo au piță de vânzare!

Ateneul român din București.

Duminecă în 26 Octomvre s'a pus piță fundamentală a palatului Ateneului român din București. Cu această ocaziune d. C. Esarcu a pronunțat un discurs, șicându între altele:

Ateneul, domnilor, își propune de a atrage în sinul său pe tinerii de talent și de știință, de a-i condensa împrejurul adevărului și frumosului, a-i îndemna la lucru pentru a-și mări cercul cunoștințelor în intrinșuri particulare, în care se discute și se tracteze cestiuni coprinse în cele trei secțiuni ale sale: științele pozitive, științele morale și politice, artă și literatură, și în fine a le oferi o tribună simpatică publicului, unde să aducă rezultatul studiilor, meditațiilor și, decă este cu puțință descoperirilor lor.

Lucrându astfel pentru densii, elu lucră în același timp pentru public pe care îl instruesce, îl nobilită și îl înalță. Lucrându pentru societatea și țera în care trăesc, ei atrag într'un mod onorabil privirile și simpatiile concetățenilor lor, într'un mod demn în cariera vieții și onorurile, ce vor fi în urmă chemați să primescă, nu vor fi contrarii onorei.

Ateneul speră încă a crea un curent, care să mai paralizeze cea cauză de destrucțiune pe care altă dată am comparat-o cu lupoica, de care vorbesce marele poet florentin, ce nu și satură niciodată nesățioasa poftă și după mâncare e și mai fometosă decât la începutu *dopo il pasto ha piu fame che pria*, care împedica pe omu atât cât îl ucide, *tanto l'impedisce che l'occide*. Ateneul a atras altă dată și speră a atrage și mai mult în sfera activității sale, cei mai insemnați din omenii noștri politici cari, venind mai desu în templele senine ale științei și ale artei, se vor pune mai direct în prezența adevărului și frumosului etern în contactul căroră inteligența și inima dobândesc acele obiceiuri de elevațiune și de demnitate, prin care ne transportă în acetele vieții practice.

Când într'o țera se află omeni, la orece depăr-

FOILETONU.

Luna

în spiritul creator al poporului român.

(Urmare)

Din câte am adus până acum înainte, spicuind în mitologia greco-romană și cea română și pe care câtu am putut le-am combinat între sine, ar urma că Diana și cultul ei e viu și astăzi la poporul nostru, ar urma, că Diana, cu Nimfele ei, e totu aceea și astăzi pe pământul locuit de Români, care fu și pe sacrul pământ al Italiei. Decă dără Iléna Cosânțiana nu e nici deitate dacică, nici slavică, séu galică, ea e deitate prin eselență: „română”. Și ca atare Românul o adoră din timpurile cele mai obscure, ér cultul ei e deodată cu alu Deului Janu. Și precum Diana era deitate de lună și dăna frumoasă de lumină: în tocmai e și Cosânțiana deea de lună și dăna de lumină, precum apare din cele espuse de noi în tractatul de față, unde Sorele și Luna sunt doi trați, ad. Apoline cu Arthemide (Dianus cum Diana v. Ianus cum Iana) și Fétu frumosu cu Iléna Cosânțiana (Helios cum Luna.)

*

Sé ne abatem puțin din mersul acestui tractat și sé aruncăm o privire fugitivă în istoria altor popore vechi, ca sé vedem, decă și în vieța séu în spiritul lor creator a jucat ceva rol Luna? Și nu în deșertu ne încercăm! Avându înainte-ne cunoscut im-

pulsul poporilor primitive pentru formarea religiunii lor, ușor vom dobândi ceea ce căutam. Și apoi, care fu proximal impulsu pentru formarea religiunii, decatu natura și privirea aceia? De unde la toate poporele, excepționându pe Judei, religiunea fu în fondu o religiune naturală. Ér fiindcă natura e abundantă de elemente, corpuri și grații fermecătoare: omul în copilăria lui, cuprinsu de admirarea acelor, le-a adorat, sanctificat și deificat — Poporul nostru român, chiar ađi admiră și sanctifică puterea naturii; elu sanctifică Sorele, esclamându: „Sântul Sóre”, „Sânta Lună!” „Sânta Plóiă!” etc.

Elu prin acesta nu e păgân, căci adorându opul arhitectului divin, îl adoră pe densul. In natură nimic nu e așa de admirabil, ca Sorele și Luna, această părechă regală, ce imbracă natura și universul cu lumina sa! Decă toate poporele primul cult îl dederă éstoru două corpuri ceresci, și mai toate poporele și le făcură primele divinități. Estmodu Egiptenii avură pre Osyris et Isys — Sorele și Luna — numite și *Fara et Marhpa*, (de unde Faraon et Marhpaon) și alu căror cult fu cel mai vechiu în totu Egiptul. Când se întempla întunecime de lună, atunci Egiptenii aruncau săgeți spre lună ca sé gonescă spiritul cel rău, ce se presupunea că mănca Luna.*) Anticii Fenicienii, a căror religiune în fondu fu cea a Egiptenilor, încă adorau Sorele și Luna ca cele mai vechi deități ale lor,

*) Plutarchus de Ibyde et Osyride. Iablonsky, Pantheon Aegyptorum.

sub numele Baal et Astarte, căci acestea două corpuri ceresci i-au pus pe ei mai întâiu în admirare. Mitologia feniciană o represintă pe Astarte ca pe o mamă a mai multor copii, cari se presupun, că sunt stelele. Ce frumșă poetică!... Totu astă deea, la Evrei, sub numele Astaroth, represintă turme de oi și capre. Astarte fu adorată ca regina nopții. Evreii, ca și Egiptenii se foloséu de anul lunar. Fiăcare începutu al lunii noué pentru Judei era o sərbătoare. Ba li se demanda Judeilor, ca în începutul fiăcării luni sé pegrineze la mormânturile némurilor lor și acolo sé sé plângă, ca venind sufletul deja eșit din lume, sé-i mângăie și sé-i învețe cum au de a scăpa din unu necas séu din altul. Totuși Judeii nu făcă acesta în totă luna, — ei o făcă și pot sé o făcă dela începutu lunii Elel și până în 10 a lunii Tisri, ad. până cam în 18 Octomvre.

Mare sərbătoare avéu Judeii și la așa șisul anul nou la începutu lunii Tisri, care era serbată cu sunete de trompete, ajun, penitență etc. Judeii opinéza, că această sərbătoare pentru aceea se serbeză în astă lună, fiindcă după părerea lor în astă lună s'ar fi creat lumea. Rabinii încă cred, că începutu acestei luni, carea e prima lună a anului civil, s'ar sigila în ceriuri, ceea ce are sé sé întemple cu fiăcare om în decursul anului, și că în acesta și a acestei luni sé sigilează în

**) Sancuniathon ap. Euseb. Praep. Evang. L. I. c. 10 p. 34.

tare de sgomotul luptelor absorbitore ale qilei, care potu avea timpul se cugete si se mediteze intr'o sfera mai senina, ei vedu mai limpede adeveratele trebuinte ale societatii si ale statului. *Societatea pentru invetatura poporului romanu*, care a adus si continua a aduce incontestabile si necontestate serviciuri instructiunii poporului, a fostu conceputa in sinulu Ateneului si membrii Ateneului au fostu primii initiatori si primii profesori ai scolelor sale de adulti pentru instructiunea generala si instructiunea civică a scolelor sale de meseriași, din care a esitu in urma *Societatea Concordia*.

Totu in sinulu Ateneului s'au conceputu inca doue societati ce au mai specialu in vedere frumosulu si partea estetica a culturai umane, *Societatea filarmonica*, cu concertele sale simfonice si silintele de a respandi in publicu gustulu muzicei clasice si *Societatea amicilor de Belle Arte*, cu prima espozitiune artistica generala, ce s'a organizatu in țera si cu incercarile de a desțepta gustulu artelor plastiche. In fine totu in sinulu Ateneului s'a formulatu ideea constituirii Societatii pentru *Istoria Patriei*, cu scopu de a culege si a da la lumina acele numeroase si prețioase documente, ce se afla atatu prin țera catu si prin strainatate si a desțepta, manținendū neincetatu viu amorulu Patriei, acesta ultima sinteza, acestu scopu finalu alu tuturor lucrurilor si aspiratiunilor nostre. Eta domniloru si domneloru pentru trecutū.

Ce aspira Ateneulu a deveni in viitoru? Acestu monumentu, ce se inalta cu falnice si imosante proportiuni arhitectuale, dupa ce va cristalisa ideile ce formularamu inaintea d-vostra, ne va deschide noue orizonturi, noue perspective.

Ateneulu impreuna cu societatile isvorite dela densulu, impreuna cu societatile surori ce urmarescu unu scopu analogu cu alu seu: *Societatea geografica*, *Societatea corpului didacticu*, *Societatea politecnica*, *Societatea sciintelor medicale* voru avea in acestu palatu domiciliulu lorū, punctulu lorū de raqimū si de raliare si va forma o vasta confederatiune ce va cata se desțepte si in același timpū se coordone tote activitatiile si tote energiile inteligintii nationale.

Cand acesta confederatiune isi va indeplini evolutiunea sa si va ajunge la apogeulu activitatii si dezvoltarii sale, imaginea nostra si va gasi intru totu aplicarea sa.

Uitandu-ne atunci cu mandrie la acestu palatu si la maiestosu fluviu, ce va fecunda campia nationala, vomu dice cu toti: e Nilulu, e Danubiulu, e o mare institutiune.

Domniloru! Aceia, cari au studiatu legile dupa care se desvoltă societatile omenești sciu ca, decă o natiune se invertesce in cerculu vițiosu alu acelorași rătăcirī, descuragiari si demoralisari, acesta provine din cauza starei sale mintale, care contine germenulu tuturor acestoru rele si dupa care, conformu unei legi constituante a filosofiei istoriei, inevitabilu se modela starea sa sociala si politica.

O adevărată eră nouă nu pōte der incepe pentr statulu romanu decatu creandū in sinulu seu puternice curenta, cari se nu conducă la reforme mintale, si asemenea curente nu se potū crea decatu prin institutiuni ca acelea despre care vorbimū.

De acestu adevēru este pētrunsu augustulu președinte de onore alu institutiunei nostre, care ne-a acordatu totdeuna inaltulu si puterniculu seu sprijinū. Imi

facu, d-loru, o datoriă a declara aci — si sunt in positiă a o sci — ca fără sprijinulu si protectiunea M. S. Regelui, acestu palatu nu s'ar ridica maestosu si imosantu in acestu locu atatu de admirabilu, adaptatu destinațiunei ce i-amu datu. Ateneulu der astăqi, cu ocașiunea acestoru solemnități, își face o datoriă de a renoi espresiunea omagielorū, devotamentulu si gratitudinei sale si o depune la picioarele augustulu seu președinte de onore.

Unu tributū de gratitudine datorimū inca unui factoru ce cu o admirabilu spontaneitate si cu unu avēntu irezistibilu a imbrățisatu ideea nostra si i-a datu celū mai prețiosu si adorabilu concursu.

Cum am qisu intr'altu locu, si cum ne place a o repeta aci, domnele romane, printr'o atractiune si afinitate naturala cātră o operă in care Estetica si Belele-Arte voru avea loculū de onore in campania ce amu intreprinsu. E naturalu der, prin urmare, ca numele acestoru nobile domne se fia pronunțatu de noi cu simpatia si respectu, si se resune in viitoru dulce si armoniosu, in clasica incinta a monumentulu la a carui canstruire ele voru fi luatū o parte atatu de insemnată.

Unu cuvēntu inca, domniloru, si terminu. M. S. Regele in discursulu seu dela Curtea de Argesu a amintitu unu faptu istoricu de o mare semnificatiune.

In epoca departata a lui Neagoe Vodă acestu principe facuse se via ca se asiste la tirnosela bisericei sale si se recunoscă unu felu de egemonia religioasă, pe patriarhulu dela Tarigradu, pe egumenii dela muntele Atos, pe mai multu mitropoliti si episcopi din alte locuri departate. Ei bine, domniloru, ceea ce sevirșise Neagoe Vodă in acele grele timpuri, grația religiei, noi o vomu indeplini, grația sciintei.

Astăqi der, domneloru si domniloru, cand punemū pētra fundamentala a palatulu Ateneului, se facemū der urari, ca se se apropie catu mai curēndu terminarea acestui templu alu artei si sciintei si la tirnosela lui se invitamū pe invetati si pe omenii cei mai distinsu din peninsula balcanica cari, venindū in capitala regatulu romanu, voru vedē consolidata confederatiunea societati-loru nostre de cultura si stabilita intr'unu splendidu monumentu de unde se voru respandi in departare rađe de lumina si civilizatiune.

Ultime sciri.

Ternoava, 10 Noemvre. — *Partisanii prințului Alexandru de Battenberg au stăruitu pentru realegerea acestuia.* Numai dupa ce Stambulovu a declaratū ca situatiunea e grea si ca guvernulu ar demisiona decă s'ar realege prințulu Alexandru, Sobrania a hotaritu alegerea prințulu Waldemar, deși Stambulovu a spus'o pe față ca Rusia nu va recunoscē alegerea. Fostulu capu alu partidei prințulu Alexandru, Stoianov, si-a inceputu discursulu seu in favorea prințulu Waldemar cu cuvintele: „Regele e mortu, trāiască regele!“

Ternoava, 10 Noemvre. — Regentulu Karavelov si-a datu demisiunea, fiind-că pārerile sale asupra situatiunei guvernulu si a țerii diferu de ale regenței si ale ministerulu.

Berlină, 10 Noemvre. — Rusia fiindū in-

trebată de Austria asupra candidatulu la tronulu Bulgariei, ar fi comunicatu contelului Kalnoky, ca *candidatulū ei este Prințulu de Mingrelia* (provincia transcaucasica la Marea Neğră. — Red.

Londra, 20 Noemvre. — Conte Kalnoky ar fi declaratū ambasadorulu englesu Paget, care sosescē aqi aci, ca *Austria ar considera o ocupare rusă a Bulgariei ca unu casu de rēșboiu.*

Pesta, 11 Noemvre. — Deputatulu Ugron si avocatulu Bokros s'au duelatū, āntēiū cu pistolulu si apoi, fiindū că poliția dupa primele glōnțe ce s'au schimbatū, ia opritu, cu sabia la scola de călăria. Ugron ūa fostu ușorū rānitū. (Cetitorii nostri cunoscū afacerea. — Red.)

SCRIRI TELEGRAFICE.

(Serv. part. a Gaz. Trans.)

PESTA, 12 Noemvre. — *Comisiunea delegatiunei ungare pentru afacerile esterne a hotaritu se invite pe ministrulu de esterne Kalnoky in ședința de aqi, Sāmbata, a schița intr'unu șirū legatū tabloulū situatiunei publice, si a espune principiile ce l'au condusū la discutarea cestiunei bulgare.*

In comisiunea militară, ministrulu de rēșboiu Bylandt-Rheid a declaratū, ca cuprinsulu broșurei: „Puterea militară a Austro-Ungariei in ora a 12-a“, e o inventiune plină de animositate; accentuā, ca se ingrijescē de instructiunea limbei unguresci in instituttele militare de invetāmēntu, si ca se face totā ușurinta posibilă tinerimei ungare d'a intra in ele. Māne se va continua discuțiunea.

CANNES, 12 Noemvre. — *Prințulu Waldemar a respunsu la telegrama regenței bulgare, ca refusă alegerea sa de principe alu Bulgariei.*

TERNOVA, 12 Noemvre. — *In ședința de eri a Sobraniei, președintele i-a comunicatu respunsulu prințulu Waldemar. In urma acesta Sobrania s'a amānatū pe Sāmbatū.*

PARISU, 12 Noemvre. — Freycinet a comunicatu in camera, ca guvernatorulu Tonchinului Paulu Bert a muritu. Ședința s'a ridicatu in semnū de doliu.

Bursa de Bucuresci.

Cota oficială dela 26 Octomvre st. v. 1886.

	Cump.	vēnd.
Renta romană (5%)	92—	93—
Renta rom. amort. (5%)	94 ¹ / ₄	94 ¹ / ₂
" convert. (6%)	88 ¹ / ₂	89—
Impr. oraș. Buc. (20 fr.)	33—	35—
Credit fonc. rural (7%)	103 ¹ / ₂	104—
" " " (5%)	87 ¹ / ₂	88—
" " urban (7%)	100 ¹ / ₂	101—
" " " (6%)	92—	93—
" " " (5%)	84—	84 ¹ / ₂
Banca națională a Romāniei 500 Lei	—	—
Ac. de asig. Dacia-Rom.	—	—
" " " Națională	—	—
Auru contra bilete de bancă	16.—	16.25
Bancnote austriace contra aurū	2.02—	2.03

Editoru: Iacobu Mureșianu.

Redactoru responsabilu Dr. Aurel Mureșianu

Ceruri pedēpsa ori rēșplata pentru faptele omulu din anulū expiratū.)*

Vechii Germani inca adorau Sorele si Luna ca pe unele din cele mai principale divinitati, de unde prima qi o numira: „*Sonn(s)tag*“ ad. ziua Sorelui; pe a doua: „*Mon(d)tag*“, ad. ziua Lunii.

Nu mai puțin Arabii si Turcii! La ei inca e anulū lunarū. Ei au doue luni pe anū de caracteru religiosu in totalitate: una e Bairanul — Carnevalulū — timpul cand se devotēzā plăcerilorū in sensulū Coranulu (colectiune de legi) si carea sēmēnā cu Puriemulū Evreilorū, si una Ramazanulū s. Ramadanulū, cand e postulū. Der Turcii dau o exchisivā onore Lunii de jumătate. — Semi lunii — ei o implantā pe Moschee, Giamii,** Medgide si Medresse;***) cu ea isi ornēzā stindardele, vestmintele, decoratiunile, cadrele iconelorū etc.

*

Cu tote acestea, nici unu poporū nu a facutu așa cultu lunii ca poporulū greco-romanū si apoi ca poporulū daco-romanū. Nici unu poporū nu a priceputū luna si nu a pututū vorbi cu dēnsa ca Romānulū. E dragă Romānulu luna, si decă nu ar fi luna se-i lumineze nōptea, elū nū si-ar putē se-si lucre lucrulū rēmasū

*) Mishna in Tr. Yoma. Maimonides in Tr. Kipur. Buxdorf in Sinagoga Judaeorum c. XX ap. Gutrie
**) Giamii, biserici turcesci, in cari se cetescū rugăciunile de Vineri numite Giume-Nemassi si cari nu e permisū a le ceti in Medgida ori Moschee.

***) Medresse, academii (seminare) turcesci situate lângă Giamii.

de ziua, elū nu si-ar putē cānta așa cu dorū doina, elū nu ar avea cui se-si spunā aleanulū inimii sale! Der elū conservēzā prē bine cu luna, prē bine isi descopere dorulū si-si spune iubirēa si luna ilū ascultā cu o față blāndă si compătimitore:

Romānulū scie. ca numai luna sēraca ilū ascultā bacurosū si-lū crede. Căci:

Câte stele suntū pe cerū
Tōte fugū si tōte perū,
Numai luna, lunișōra
'Mi mai crede inimiōra,
Numai luna sēraca
'Mi mai crede inima!... Sēu:

Câte stele suntū pe cerū
Pānă-n qiūā tōte perū,
Numai luna si c'o stea
Scie de patima mea!

Bucuria, ce o are Romānulū pentru lunā se vede si de acolo, că elū e fōrte veselū, cand se face lunā nouā. Căci:

Lunā nouā
Dragă nouē,
Lunā plină
Fără tinā! — Er copii inca-i descāntā, cand o vedū sēra apārēndū de dupa delū:
Iese buha buhuiētā
Dintre deluri cucuiētā, ș. a.

Din astā bucuriā si din acēstā dragoste, ūce are Romānulū față cu luna, cu carea elū isi petrece din copilăria pānă cand e moșū bētrānū, nu a lipsitu ca elū, cu spiritulu seu imaginatū se nu vorbēscā cāte si mai cāte de dēnsa: Elū o numescē. Pēcurarū, ce-si pasce

oile, cari suntū stelele; elū o numescē crāiesā, impērătēsā, sântā etc. Er' acea negrētā, ce se vede in lunā si despre carea astronomii sustinū că ar fi „*munți*“, Romānulū o esplicā prē naturalū, cand dice: că pēcurariulū își uscā obelele; că acolo ar fi Cainū si Avelū si se aratā cum Cainū a tăiatū capulū lui Avelū; că acolo ar fi ūiganulū cu slānina in spate. Cand luna suferē intunecime, Romānulū prē ușorū își esplicā că o mānāncā vērcolacii seu Moroi, ce se facū din nebotezati. Romānulū, in spiritulu seu glumețū, scie si glumi cu luna seu celū puținū se o amestece intre glume. Despre unū omū, ce se māniā iute, dice că e ca luna, ce catū qi ci se vērā'n norū; despre unū omū mincinosū dice: acesta așa e in stare se mințā de si luna stā in locū; despre unulū vagabondū, ce tōtā nōptea umblā pre uliță, Romānulū dice: A fostū ec'asa, se vaqā luna! Romānulū țeranu, cand vrea se scape de vr'unū ōspe incomodū dice: ah! ce mai drāguliță de lunā e afarā, pēcatū se seqi in casā! Despre unū omū, ce cascā tare, Romānulū dice, că stā sē'nghiță luna; despre unulū, ce scie se cānte frumosū din fluerū sēra, Romānulū dice: așa dice de māndru, de si luna par'că stā in locū si-lū ascultā!

Am obosi prē multū prē iubiti cetitori, cand am scrie aci si doue anecdote cu privire la lunā. Una, cum adecā omenii din unū satū, cugetānd că a căqutū luna in laculū ce era lângă satū, tōtā nōptea se tradirā se pōtā scōte luna afarā; si una, cum a māncatū Sasulū luna cu māmāligā. Asta din urma se afla scrisā in șeqētōrea din 1883 de suscrisulū.

(Va urma.)

